

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА

УДК 37.013.44:796.011.1

DOI: 10.15587/2313-8416.2016.63515

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПРИНЦИПИ В СУЧАСНІЙ НАУЦІ ТА ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЯХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

© В. М. Василюк, О. О. Ярмошук

В статті висвітлюються антропні освітні технології, побудовані на основі принципів діяльнісного, соціокультурного підходу у педагогічній сфері суспільства. Зазначається, що основоположним принципом інновацій у сфері вищої педагогічної системи повинна стати гуманітарна сутність освіти, її спрямованість на високий професійний, духовно-ціннісний і загальнокультурний розвиток особистості студента

Ключові слова: вища освіта, фахівці фізичного виховання, антропні освітні технології, креативність, соціалізація

The modern model of high education presupposes the training of person able to creation and perception of changes. In this connection in the sphere of high physical education social and cultural principle must become the node one.

The task of research is elucidation of anthropic educational technologies built on the principles of active, socio-cultural approaches in pedagogical sphere of physical culture and sport.

For realization of set task was used the complex of interconnected theoretical methods of scientific research (analysis, synthesis, comparison, generalization of scientific sources) that allow affirm that humanitarian essence of education, its direction on the high professional, spiritual-value and general cultural development of student's personality must be the main principle of innovations in sphere of high pedagogical system.

There was determined that in future specialists of physical education sphere must be developed the need for creative work, understanding of necessity and social conditionality of creative attitude to its professional activity that is formation of specialist-professional able to humanitarian thinking and creative activity

Keywords: high education, specialists of physical education, anthropic educational technologies, creativity, socialization

1. Вступ

Проблема вдосконалення процесу фізичного виховання студентів вже багато років є предметом уваги науковців і фахівців галузі фізичної культури і спорту [1–5]. Разом з тим, процеси формування високого ступеня професійної компетентності фахівців набувають дедалі більшої актуальності в період інтенсивного суспільно-економічного розвитку України. У той же час, на нашу думку, дане питання повинно вивчатися набагато ширше: соціально обумовлена необхідність цілеспрямованого вдосконалення здоров'я і фізичного стану людини в цілому повинна трансформуватися у культурну потребу в процесі фізичного вдосконалення. У зв'язку з цим, у сфері освіти, в тому числі і у вищій, коли мова йде про фізичну культуру, ключовим повинен стати соціально культурний принцип. Сьогодні ж на кожному етапі здобування вищої фізкультурної освіти завдання фі-

зичного вдосконалення вирішуються без урахування цього принципу [2, 6].

2. Постановка наукової проблеми

Сучасні процеси в суспільстві, зміна соціокультурних пріоритетів викликають необхідність оновлення парадигми освіти, тобто об'єктивно зумовлюють особливу значимість інновацій у педагогічній сфері. На даний час вже недостатнім є сциентичне мислення педагога. Сучасні тенденції вищої освіти вимагають активного застосування технології, спрямованих на духовно-діяльнісну особистість для якої характерні не тільки самодіяльність, але і свобода, по відношенню до освітнього простору. Основоположним принципом інновацій у сфері вищої педагогічної системи повинна стати гуманітарна сутність освіти, її спрямованість на високий професійний, духовно-ціннісний і загальнокультурний розвиток особистості

студента. У професійному становленні особистості розрізняють освіту за допомогою діяльності (праця, наука, спорт) і освіта як вид діяльності (тобто індивідуальне відтворення соціокультурного досвіду). Особистість професіонала виступає як суб'єкт духовно-діяльничої позиції, необхідної для досягнення цілей освіти і соціокультурного розвитку людини [3, 7].

Таким чином, виявляється закономірна тенденція акреції вищої освіти з професійною діяльністю і культурою особистості студента. Будь-який вид його духовно-практичної діяльності (наука, культура, освіта, спорт) рано чи пізно досягає такого рівня зрілості, коли виникає потреба в переосмисленні своїх фундаментальних цінностей, уточненні методології, пошуку нових парадигм, що дозволяють більш ефективно вирішувати виникаючі в суспільстві проблеми. Завдання у процесі модернізації освіти у сфері фізичної культури, вимагають від учених пошуку нових його моделей, діяльнісних технологій, побудованих на соціокультурних принципах, що дозволяють професійному працівникові подолати відсторонене ставлення до світу, самого себе, інших людей, суспільства в цілому [3, 8].

3. Аналіз останніх досліджень, публікацій та постановка проблеми

Відомо, що вузівська дидактика (в цілому, а не окремі педагоги) тривалий час була надмірно технократичною, "безлюдною", безособистісною, відірваною від духовно-діяльничої культури людини. Завдання розвитку формально-логічного інтелекту, операційно-технічних здібностей вирішувалися набагато ефективніше, ніж розвиток духовного потенціалу особистості і суспільства в цілому [1, 3, 5].

У сфері виховання, як правило, розвиток духовності зводився до формування моральних якостей. Разом з тим добре відомо, що імперсональне знання не може бути моральним. Когнітивна парадигма навчальних технологій, побудована на принципах біоцентризму (в рамках закономірностей і принципів природознавства), охоплювала лише окремі потреби і здібності людини, але не його унікальну соціокультурну сутність. Традиційна педагогіка, яка одним із своїх завдань має стимулювання та контролювання поведінки і свідомості перетворювала людину в "об'єкт засвоєння і відтворення певного обсягу знань, умінь і навичок ("всім і для всіх"). Спортивна педагогіка, психологія, дидактична кінезіологія за принципом побудови досі залишаються переважно системами структурного функціоналізму (в яких домінують "мотиваційно-регулюючі кореляти", "функціональні оператори", "сигнальні системи", "соціокод", "банки знань", "еталони спортивної техніки", "константи соматичного здоров'я" та ін.).

Разом з тим, загальнопедагогічні дослідження (Ю. Бабанського, В. Безпалько, В. Бикова, В. Боголюбова, А. Вербицького, М. Віленського, С. Гончаренко, В. Загвязінського, М. Кларіна, Н. Кузьміна, В. Монахова, О. Пехота, О. Пометун, В. Сластьоніна, С. Смірнова, П. Образцова, П. Підкасистого, Є. Полат, І. Роберта, С. Сисоевої, С. Смірнова та ін.), а також фахівців у сфері фізичної культури

(С. В. Дмитрієва, В. М. Платонова, В. К. Бальсевича, О. М. Вацеби, Є. Н. Приступита та ін.) дозволяють побудувати антропні (соціокультурні) освітні технології, спрямовані на особистість людини-діяча як соціально-духовну сутність, на основі принципів діяльничого та соціокультурного підходів [3, 9].

З огляду на те, що існуючі освітні педагогічні технології здебільшого лише поверхнево торкаються саме соціокультурного підходу у професійно-педагогічній системі підготовки фахівця з фізичного виховання, а використання антропних освітніх технологій не зовсім відповідає реаліям сьогодення, - це закономірно уможливило акрецію міждисциплінарних парадигм порушеної проблематики та спонукає до генеруванню нових ідей щодо даної проблеми.

4. Мета дослідження

Проведені дослідження ставили за мету висвітлити визначальні позиції антропних освітніх технологій, які характерні для педагогічної сфери фізичної культури та спорту.

Для реалізації поставленої мети було використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних методів наукового дослідження: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення наукових джерел, моделювання, що дозволило уточнити сутність вихідних понять дослідження, виокремити основні аспекти досліджуваного питання.

5. Результати дослідження визначення основних позицій антропних технологій у професійній підготовці вчителя фізичної культури, його соціальної перцепції, розвитку загальної та професійної педагогічної культури.

Оновлення та поглиблення змісту вищої освіти пов'язано, насамперед, з найбільш повною реалізацією його культури утворюючою і гуманізаційною функцією. Справжній професіонал - це, насамперед, особистість з розвиненими інтелектуально-духовними функціями, що несе в собі соціокультурні цінності та ідеали, з усвідомленням місії своєї професії у суспільстві. Людина - суб'єкт культури: у своїй професійній діяльності вона спирається на загальнолюдські духовні і моральні цінності.

Поняття культури є складним і неоднозначним. Культура в різних її проявах є об'єктом і предметом вивчення безлічі конкретних наук. Кожна з цих наук створює своє певне уявлення про культуру. Своя точка зору на культуру як на об'єкт дослідження є у істориків і соціологів. Звідси і величезна кількість визначень даного поняття.

Культура це сукупність матеріальних та духовних цінностей, створених людством протягом його історії; історично набутий набір правил всередині соціуму для його збереження та гармонізації.

Це свого роду духовно - діяльнісні корені, які живлять та зрощують свідомість і особистість діяча [2, 5].

У традиційній системі фізкультурної освіти якість навчання оцінюється, як правило, ступенем адекватності прийнятим у суспільстві освітнім нормам і стандартам. Даний тип освіти орієнтований на

масове відтворення заданих ззовні стандартів знань і умінь, "культурних еталонів" (в рамках культурної спадщини). У антропних освітніх технологіях критерієм якості є відповідність вузівських стандартів потребам особистості, орієнтованої на професійно-педагогічну діяльність. Метою освіти стає індивідуальний розвиток особистості, готової до професійної діяльності в умовах розвитку соціально-історичного та соціально-культурного простору. Важливо не просто "технологічно запустити" необхідні стандарти освіти професійного навчання, вміння, навички майбутнього педагога-тренера, але і створити можливість досягнення людиною вершин свого розвитку (використовуючи методи акмеологічного проектування, афірмації, смислової диверсифікації та рефлексивної організації самосвідомості особистості). Необхідно створити простір розвитку спілкування. В освітніх технологіях, при роботі в аудиторії або на спортивному майданчику, важливо передбачити не лише діалогічність методів навчання (наприклад, спільне "питання-відповідь-питання", конструювання навчального процесу), а й діалогічність змісту діяльності студентів (вміння виробляти в собі "внутрішнього опонента", сприймати точку зору інших людей, формувати критичне мислення тощо). Педагогу-тренеру необхідно також розвивати смислову дерефлексію – бачення себе "очима студента" та креативність, використовуючи принцип "Docendo discimus" (лат. – навчаючи інших, ми вчимося самі) [4, 10].

Акреція наук дозволить формувати у студента не тільки конкретні узагальнені знання, але і особистісно орієнтовані знання. Важливо навчити студента переводити виникаючі проблеми в управлінські рішення і рефлексивно організовану практику:

- 1) що є об'єкт;
- 2) як до нього поставитися;
- 3) як його перетворити (рис. 1).

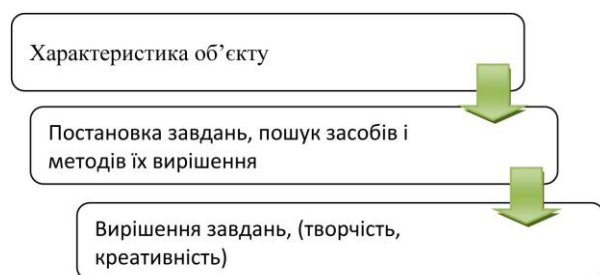

Рис. 1. Алгоритм переведення проблеми в управлінські знання і рефлексивне вирішення її на практиці

Особистісне становлення майбутніх вчителів фізичної культури невіддільне від професійного. Професійна підготовка вчителя фізичної культури у вищій педагогічній школі являє собою процес становлення його особистості, розвитку загальної та професійної педагогічної культури, виступаючих умовою і передумовою ефективності майбутньої професійної діяльності. В цих рамках здійснюється процес гуманізації освіти, основною тенденцією якого і є орієнтація на розвиток особистості [6, 9].

Навчати спортивній техніці потрібно так, щоб трансливався не тільки зміст предмета навчання, а

ще продуктивні методи та способи мислення і діяльності. Основна проблема педагога-тренера повинна бути не в тому, "як вчити", а в тому, "якою має бути діяльність студента під час оволодіння "живими знаннями та вміннями". Креативно-рухові дії спортсмена характеризуються інноваційними та експресивними ознаками. Перші орієнтовані на оцінку креативності щодо новизни кінцевого продукту, другі – на самовираження фахівця [4, 10].

Щодо креативності, то дана якість є невід'ємною умовою професійної майстерності сучасних фахівців. В основі креативності професійної діяльності лежить професійно-творче мислення. З вивченням креативності безпосередньо чи опосередковано пов'язані роботи таких науковців, як З. Фрейд, К. Роджерс, Дж. Гілфорд, Е. Торренс, Р. Стернберг, Т. Амабайл, Я. А. Пономарьов, Д. Богоявленська, А. Матюшкін, С. Рубінштейн, А. Маслоу, Б. Теплов, Р. Мей, Ф. Баррон, Д. Харрінгтон й інші. Незважаючи на велику кількість праць, присвячену проблемі креативності, вона й досі залишається актуальною, що зумовлено недостатньою розробленістю теоретичних засад креативності, її структури, педагогічних умов і технік розвитку креативних здібностей, критеріїв визначення творчого потенціалу особистості тощо. В попередніх роботах нами було описано значення креативності що впливає на творчу продуктивність фахівців сфери фізичної культури [1].

Для творчої самореалізації праці викладача передбачаються різноманітні сучасні прийоми та методи, здійснення яких спирається на традиції і національну культуру виховання та розробку і впровадження нових шляхів формування національної свідомості майбутнього фахівця. З цієї точки зору актуальною до цього часу є ідея А. С. Макаренка про те, що дійсний розвиток педагогічної технології пов'язаний з її здатністю "проекувати особистість", тобто формувати високі професійні якості спеціаліста, позитивні загальнолюдські риси.

Головна функція соціокультурних дій – народження нового, ампліфікація інновацій, а не розвиток того, що вже є. Інноваційний продукт – це, з одного боку, результат діяльності, а з іншого – засіб, за допомогою якого людина творить (Б. Г. Ананьєв), утверджує себе в соціокультурному середовищі. Синтезує роль в соціокультурній теорії креативно-рухових дій, бере на себе саме культуру, яка об'єднує науку і освіту [4, 9].

Культура, як відомо, являє собою відкриту систему – вона повинна безперервно реінтерпретувати в контексті проблем сьогодення і майбутнього. При цьому культуротворчі дії повинні бути визначальними. Вирішальним фактором тут стає не стільки безпосередня взаємодія суб'єкта з об'єктом, скільки цілепокладання особистості, вирішуючи те чи інше завдання. Даний рівень психічного відображення висловлює конструктивно-творчі сторони людського інтелекту, діялісно організованої свідомості особистості, її акмеологічні установки. Ще раз слід підкреслити, що процес навчання (в основі якого лежать такі категорії, як "проект", "програма", "технологія реалізації", "діяльність") трансформує пізнання у

проектування. З погляду антропних навчальних технологій мова йде про суб'єкт самодетермінації, самоактуалізації людиною своїх креативно-рухових дій і поглядів. Проте і досі в навчальній діяльності, що здійснюється за стандартами вищої фізкультурної освіти, керуються заштампованим знанням, умінням, алгоритмічними приписами. Антропно-діяльнісні технології засновані на вільному виборі, рефлексивного пошуку власної позиції і способу дії в тій чи іншій предметній або освітній ситуації.

Антропно-діяльнісний підхід у процесі навчання майбутнього педагога-тренера передбачає виконання завдань, які дозволяють розвивати творчі, креативні здібності студентів; формує і розвиває їхні вміння працювати в колективі, практично застосовувати отримані знання; стимулює в студентів інтерес до досліджуваного предмета, мотивує вивчення додаткового матеріалу [6, 11].

Наведемо приклад антропно-діяльнісного підходу у використанні методичних прийомів і завдань, які сприяють розвитку креативності майбутнього фахівця сфери фізичної культури на заняттях з дисципліни «Загальна теорія спорту»:

I. Пошук альтернатив. Разом зі студентами прагнемо винайти найбільшу кількість різних рішень запропонованого завдання (наприклад розучування певного технічного прийому з обраного виду спорту). Пошук альтернатив може не дати результату, проте, замість прийняття найбільш ймовірного варіанту виробляється звичка шукати інші шляхи та можливості. З метою активізації пошуку альтернатив, висуваю студентам обмеження – деяке фіксоване число альтернативних шляхів підходу до ситуації, як от: недостатній розвиток певної фізичної якості, що зумовлює виникнення помилок під час розучування рухової дії. У результаті можуть виникнути наступні ситуації:

1) з одного боку, студенти шукають альтернативні рішення проблеми;

2) з іншого – вичерпавши ймовірні варіанти, вони намагаються досягти обмежень і при цьому вигадують штучні рішення, які іноді містять протиріччя.

II. Зняття штучних обмежень. Під час опису об'єктів чи процесів виникають штучні обмеження, які потрібно відкинути під час пошуку рішень. Головне – розуміння того, що будь-які припущення можуть підлягати сумніву.

III. Роздуми від зворотнього. Об'єкти чи процеси розглядаються такими, якими вони є, а потім – з інших позицій, для того, щоб зрушити з місця у процесі пошуку вирішення проблеми.

IV. Поділ на частини. Під час поділу на окремі частини завдань, проблеми, об'єкту, є можливість змінити й об'єднати частини в новий спосіб (наприклад, розучування рухової дії методом «по частинах»). Студент, маючи набір елементів, комбінує їх і створює різні об'єкти. Це сприяє розвитку логічного мислення та розвиває навички моделювання.

VI. Встановлення аналогій. У креативному мисленні використання аналогій сприяє постійному руху думки вперед. Сутність завдань на аналогію полягає в тому, що студентам пропоную певну сис-

тему, до якої вони знаходять аналогічну, але з іншими об'єктами (пропонується алгоритм розучування рухової дії).

Таким чином, антропно-діяльнісний підхід та його складові є істотним резервом самореалізації та самоактуалізації творчої особистості і сьогодні, значною мірою, виступає своєрідним механізмом адаптації сучасного фахівця до соціальних змін.

6. Висновки

Головним призначенням фізичного виховання як соціальної системи є реалізація мети суспільства у галузі формування всебічно розвинутої особистості. В основу характеристики особистості покладено такі ознаки: гармонійний розвиток, соціальна активність, психофункціональна готовність до високопродуктивної праці та захисту Батьківщини, військової справи. Таким чином, серед найважливіших цілей сучасної професійної освіти виділяємо розвиток здібностей особистості за допомогою антропних (соціокультурних) освітніх технологій, необхідних для активного включення в життя соціуму; забезпечення можливостей ефективного самоосвіти; розвиток творчого потенціалу фахівців; формування фахівця-професіонала, здатного гуманно мислити і творчо діяти.

Література

1. Василюк, В. М. Значення розвитку креативності як акмеологічної інваріанти професіоналізму майбутнього фахівця з фізичної культури [Текст] / В. М. Василюк, О. О. Ярмошук // Наукові педагогічні проблеми фізичної культури. – 2014. – Вип. 12 (53). – С. 17–20.
2. Вербицкий, А. Активное обучение в высшей школе [Текст] / А. Вербицкий. – М., 1991. – 208 с.
3. Дичківська, І. М. Інноваційні педагогічні технології [Текст]: навч. пос. / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Тимошенко, О. В. Оптимізація професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури [Текст]: монографія / О. В. Тимошенко. – К.: вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – 420 с.
5. Шиян, Б. М. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту [Текст]: навч. пос. / Б. М. Шиян, В. Г. Папуша. – Харків: «ОВС», 2005. – 208 с.
6. Шестаков, М. П. Штучний інтелект у спортивній науці XXI століття [Текст] / М. П. Шестаков // Теорія і практика фізичної культури. – 2000. – № 7. – С. 8–13.
7. Canuel, R. Why do we need innovation in education? [Text] / R. Canuel // Canadian Education Association. – 2012. – Available at: <http://www.cea-ace.ca/blog/ron-canuel/2012/11/3/why-do-we-need-innovation-education>
8. Neumajer, O. Innovation in education and innovative learning activities with ICT [Text] / O. Neumajer // Information and Communication Technology in Education. Proceedings. – Ostrava: Ostravska univerzita v Ostravě, 2013. – P. 207–212.
9. Бобров, А. В. Польова концепція механізму свідомості [Текст] / А. В. Бобров // Свідомість і фізична реальність. – 1999. – Т. 4, № 3. – С. 47–59.
10. Натале, Г. Г. Стратегія розвитку фізичної культури і парадигма синергетики [Текст] / Г. Г. Натале, В. Є. Козловцев // Теорія і практика фізичної культури. – 2002. – № 4. – С. 2–11.
11. Донський, Д. Д. Психосемантичні механізми управління руховими діями людини [Текст] / Д. Д. Донсь-

кий, С. В. Дмитрієв // Теорія і практика фізичної культури. – 1999. – № 9. – С. 2–6.

References

1. Vasylyuk, V. M., Jarmoshuk, O. O. (2014). Znachenja rozvytku kreatyvnosti jak akmeologichnoi' invarianty profesionalizmu majbutn'ogo fahivcja z fizychnoi' kul'tury. Naukovi pedagogichni problemy fizychnoi' kul'tury, 12 (53), 17–20.
2. Verbickij, A. (1991). Aktivnoe obuchenie v vysshej shkole. Moscow, 208.
3. Dychkivs'ka, I. M. (2004). Innovacijni pedagogichni tehnologii'. Kyiv: Akademydav, 352.
4. Tymoshenko, O. V. (2008). Optyimizacija profesijnoi' pidgotovky majbutnih uchyteliv fizychnoi' kul'tury. Kyiv: vyd-vo NPU imeni M. P. Dragomanova, 420.
5. Shyjan, B. M., Papusha, V. G. (2005). Metodyka vykladannja sportyvno-pedagogichnyh dyscyplin u vyshhyh navchal'nyh zakladah fizychnogo vyhovannja i sportu. Kharkiv: «OVS», 208.

6. Shestakov, M. P. (2000). Shtuchnyj intelekt u sportyvnyj nauci XXI stolittja. Teorija i praktyka fizychnoi' kul'tury, 7, 8–13.

7. Canuel, R. Why do we need innovation in education? (2012). Canadian Education Association. Available at: <http://www.cea-ace.ca/blog/ron-canuel/2012/11/3/why-do-we-need-innovation-education>

8. Neumajer, O. (2013). Innovation in education and innovative learning activities with ICT. Information and Communication Technology in Education. Proceedings. Ostrava: Ostravska univerzita v Ostravě, 207–212.

9. Bobrov, A. V. (1999). Pol'ova koncepcija mehanizmu svidomosti. Svidomist' i fizychna real'nist', 4 (3), 47–59.

10. Natale, G. G., Kozlovcev, V. Je. (2002). Strategija rozvytku fizychnoi' kul'tury i paradygma synergetyky. Teorija i praktyka fizychnoi' kul'tury, 4, 2–11.

11. Dons'kyj, D. D., Dmytrijev, S. V. (1999). Psyhosemantychni mehanizmy upravlinnja ruhovymy dijamy ljudyny. Teorija i praktyka fizychnoi' kul'tury, 9, 2–6.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Руденко В. М.
Дата надходження рукопису 18.02.2016*

Василіук Василь Миколайович, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра теорії та методики фізичного виховання, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. Степана Бандери, 12, м. Рівне, Україна, 33028

Ярмошук Олена Олександрівна, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, кафедра теорії та методики фізичного виховання, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. Степана Бандери, 12, м. Рівне, Україна, 33028

УДК 37.091.12-051:005.336.5:575

DOI: 10.15587/2313-8416.2016.64736

ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СЕЛЕКЦІОНЕРІВ-ГЕНЕТИКІВ У ХОДІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

© Н. П. Антіпова, Н. М. Рідей, І. О. Антіпов

У статті уточнено зміст, структуру та особливості практичної підготовки, а також обґрунтовано структурно-логічну схему організації практик майбутніх селекціонерів-генетиків для формування їх фахових науково-дослідницьких компетентностей. За видами практик розкрито та обґрунтовано структуру практичної підготовки селекціонерів-генетиків – природничо-технічну та спеціально-професійну – навчальних та виробничої практики

Ключові слова: *практична підготовка, навчальна практика, виробнича практика, фахові науково-дослідницькі компетентності, майбутні селекціонери-генетики*

In the article were analyzed content, structure and special features of the practical training of the future breeder-geneticists. There was specified that for bachelor breeder-geneticists of the 6.090101 "Agronomy" training direction are provided the following practices: botany, tractors and cars, soil science, agricultural machines, fruit growing, vegetable growing, agriculture, agrochemistry, plant growing, entomology, phytopathology, technology of retreatment and preservation of plant growing production, selection and seed growing of agricultural crops; work practice on agronomy.

In the article was grounded the structural-logic scheme of organization of practices of the future breeder-geneticists for forming their professional research competences. There were analyzed functions and methods of scientific-cognitive activity, forms, means and methods of the practical education. According to the types of practices there were elucidated and grounded the structure of practical training of the future breeder-geneticists – natural-technical and special-professional – educational and work practices.